

YTTRANDE

Dnr 16/0123
Stockholm den 21 december 2016
Justiedepartementet
Ju2016/06394/L6

Mediegrundlagskommitténs betänkande ”Ändrade mediegrundlagar” (SOU 2016:58)

Sieps understryker inledningsvis att myndighetens fokus har legat vid att identifiera och undersöka olika ställningstaganden som utredningen har gjort i frågor som rör EU. Av dessa frågor väljer Sieps att göra en rättslig analys av två frågor, nämligen regleringen av internationellt rättsligt bistånd och EU:s krav på produktinformation.

Vad beträffar utredningens slutsatser i fråga om internationellt rättsligt bistånd konstaterar Sieps att utredningen föreslår att ett uttryckligt undantag införs i TF som gör det möjligt för Sverige att neka en förfrågan från ett annat land om att lämna rättsligt bistånd i frågor som rör tryck- och yttrandefrihetens tillämpningsområden. Ett sådant undantag ter sig rimligt att tillämpa i relation till icke EU-medlemsstater. I ljuset av att exklusivitetsprincipen tillämpas på tryck- och yttrandefrihetens område bidrar en sådan reglering till förutsebarhet och koherens.

Med detta sagt, önskar Sieps påminna om de skyldigheter som Sverige har genom sitt medlemskap i EU. Genom införandet av artikel 82(2) i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF) har unionen fått behörighet att anta minimiregler för att underlätta det ömsesidiga erkännandet av domar och rättsliga avgöranden samt polissamarbete och rättsligt samarbete i sådana straffrättsliga frågor som har en gränsöverskridande dimension. Sådan lagstiftning skall antas enligt det ordinarie lagstiftningsförfarandet och det finns redan ett antal EU-rättsakter på området. Om det föreslagna undantaget och ett krav på dubbel straffbarhet tillämpas på ärenden som följer med stöd av redan befintliga EU-rättsakter, och som i sin tur inte medger sådana undantag, skulle det stå i strid med EU-rätten.

Vad beträffar framtida lagstiftningsärenden i EU finns en möjlighet i artikel 82(3) för rådsmedlemmar att begära att ett utkast till direktiv enligt artikel 82(2) kan överlämnas till Europeiska rådet om rådsmedlemmen anser att direktivet negativt skulle påverka grundläggande aspekter av dennes straffrättsliga system. Med rätt argumentation i EU är Sieps bedömning att även frågor som rör tryck- och yttrandefrihet kan täckas av bestämmelsen. Denna möjlighet står till buds för svenska regeringen i händelse av att nya direktiv om rättsligt bistånd som kan beröra tryck- och yttrandefrihetens område skulle aktualiseras inom EU.

Dock bör det understrykas att användningen av artikel 82(3) (även kallad nödbromsen) kan leda till negativa effekter för EU-samarbetet, och i synnerhet för de enskilda medlemsstaterna, varför Sieps bedömning är att medlemsländer bör tillämpa artikel 82(3) FEUF med stor försiktighet. För att motverka att nödbromsen tillämpas utan grund och därmed riskerar att skada Sveriges relationer i EU föreslår Sieps att det införs ett uppenbarhetsrekvisit i ärenden som följer av EU-samarbetet. Rättsligt bistånd bör sammanfattningsvis endast vägras annan EU-medlemsstat om detta står i uppenbar strid med svenska allmänna rättsprinciper på det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området.

Vad beträffar den andra fråga som Sieps har valt att kommentera, noterar Sieps inledningsvis att utredningen inte vill ta ställning till om den föreslagna delegeringsbestämmelsen bör införas. Utredningen väljer istället att endast redogöra för sitt uppdrag genom att föreslå hur en sådan bestämmelse skulle kunna se ut.

Sieps välkomnar inledningsvis utredningens förslag att undantag från grundlagsskyddet medges i TF för att möta EU-bestämmelsers krav på varningstexter, innehållsdeklarationer och liknande produktinformation. Myndigheten uppmanar dock lagstiftaren att undvika att uppställa alltför höga krav på att texten inte får bli så omfattande att den alltför mycket beskär möjligheten för näringsidkaren att förse förpackningar med egen text. Trots förståelse för de svåra avvägningar som måste göras, bedöms att den föreslagna lydelsen kan hamna i konflikt med framtida EU-regleringar. Eftersom rättsakter inom området beslutas genom det ordinarie lagstiftningsförfarandet kan problem med genomförandet uppstå om EU-lagstiftaren i framtiden väljer att ställa ytterligare krav på produktinformation, varningstext etc. Till skillnad från artikel 82(3) FEUF saknas inom ramen för ifrågavarande politikområden utrymme för Sverige att driva igenom att EU-rättsakten inte ska antas därför att den strider mot grundläggande rättsprinciper i det nationella statskicket.

Det bör i detta sammanhang påminnas om att principen om EU-rättens företräde gör att EU-rätten kan ges företräde även framför bestämmelser i medlemsländernas grundlagar/konstitutioner. Detta framgår bland annat av det klassiska rättsfallet Internationale Handelsgesellschaft från 1970 som upprepats i efterföljande rättspraxis från EU-domstolen. Genom Lissabonfördraget tillkom visserligen ett skydd för nationell identitet (artikel 4(2) FEU), men att det skyddet ska räcka till att skydda grundlagar i fall då konflikten riskerar att urvattna skyddet för den fria rörligheten har starkt ifrågasatts i den rättsvetenskapliga doktrinen.

Detta ärende har beslutats av Eva Sjögren. Anna Wetter Ryde har varit föredragande.

Eva Sjögren
Direktör

Sieps är en statlig myndighet som tar fram forskningsbaserade analyser i europapolitiska frågor. Målgruppen är i första hand svenska beslutsfattare på olika nivåer. Arbetet sker i samarbete med svenska och internationella forskare.